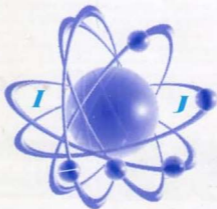

ISSN 2010-720X

ILIM HÂM JÂMIYET

FAN VA JAMIYAT

2017 (№3)

**Shólkemlestiriwshi: Ájiniyaz atındaǵı Nókis
mámleketlik pedagogikalq instituti**

Bas redaktor: Q.Orazymbetov - NMPI rektori

Baslım ushın juwaplı redaktor: K.Allambergenov - filologiya ilimleriniń doktori, professor

REDKOLLEGIYA AǴZALARÍ

Abdinazimov Sh. — Filologiya ilimleriniń doktori, professor
Abdullaeva Ya. — Tariyx ilimleriniń doktori
Allamuratov B. — Biologiya ilimleriniń doktori, professor
Alewov U. — Pedagogika ilimleriniń doktori, professor
Ayymbetov M. — Filologiya ilimleriniń doktori
Ayymbetov N. — Ekonomika ilimleriniń doktori, professor
Bazarbaev J. — ÓzRIA akademigi, filosofiya ilimleriniń doktori, professor
Xamidov X. - ÓzRIA akademigi, filologiya ilimleriniń doktori, professor
Xojaniyazov E. — Filologiya ilimleriniń kandidati, docent
Ísmaylov Q. — Fizika-matematika ilimleriniń doktori, professor
Jalelov M. — Fizika-matematika ilimleriniń kandidati
Járimbetov Q. — Filologiya ilimleriniń doktori, professor
Jumanov M. — Biologiya ilimleriniń kandidati, docent
Jumamuratov A. — Awıl xojalıǵı ilimleriniń doktori
Kamalov A. — Fizika-matematika ilimleriniń doktori
Qayıpbergenov B. — Texnika ilimleriniń doktori

Qodirov Q. — Filologiya ilimleriniń kandidati, docent
Qochanov B. — Tariyx ilimleriniń doktori, professor
Qochanov Q. — Filologiya ilimleriniń kandidati, professor
Qudaybergenov K. — Fizika-matematika ilimleriniń doktori
Quramboev K. — Filologiya ilimleriniń doktori, professor
Mambetullaev M. — Tariyx ilimleriniń doktori
Mambetullaeva S. — Biologiya ilimleriniń doktori
Matchanov A. — Biologiya ilimleriniń doktori, professor
Matchanov S. — Pedagogika ilimleriniń doktori, professor
Pazılov A. — Pedagogika ilimleriniń kandidati, docent
Paxratdınov Á. — Filologiya ilimleriniń doktori, professor
Sarıbaev M. — Tariyx ilimleriniń doktori
Tagaev M. — Texnika ilimleriniń doktori
Umarov E. — Geografiya ilimleriniń doktori
Utebaev T. — Pedagogika ilimleriniń doktori
Yavidov B. — Fizika-matematika ilimleriniń doktori

Juwaplı xatker: D.Dogarova

**Korrekturani qarap shıqqan: Z.Xodjekerwa,
A.Qosbergenova**

**Redaktorlar: E.Lk. E.Xojaniyazov, R.Rzaeva.
Kompyuterde haspaǵa tayarlagan: N.Allamuratova**

***Qaraqalpaqstan Respublikası Baspasóz
hám xabar agentligi tárepinen
dizimge alınıp, 2007-jılı 14-fevralda
01-043-sanlı guwahq berilgen.***

***Ózbekstan Respublikası Joqarı Attestaciya
Komissiyası kollegiyasınıń 2013-jılı 30-
dekabrdegi 201/3-sanlı qararı menen
filologiya (qaraqalpaq tili, qaraqalpaq
ádebiyatı), pedagogika hám psixologiya
pánleri boyınsha ilim doktori dárejesin alıw
ushın maqalalar járiyalanıwı tiyis bolǵan
ilimiy jurnallar dizimine kirgizilgen.***

MAZMUNÍ

G'arazsizligimizge 26 jil

Оразымбетов К.К. G'arazsizlik – udly ham biybaха инам..... 3

TABIYIY HÁM TEXNIKALIQ ILIMLER

Fizika. Matematika. Texnika

Avezov B., Nazarbekov Q., Pirniyozova M. Texnik detallarni murakkablik darajalariga ajratish yo'llari va ularni talabalarga o'rgatish usullari..... 6

Djumabaev N. Parametr qatnashgan irratsional anlatpalardi túrlendiriw usillar..... 7

Biologiya. Zoologiya

Алламуратова Г.Б., Досбергенов А.К. Краткая гидрохимическая, гидробиологическая и ихтиопаразитическая характеристика системы Хорезмского прудового хозяйства..... 10

JÁMIYETLIK HÁM EKONOMIKALIQ ILIMLER

Huq q tanw

Бабаназаров К.Р. Атроф табиий мухитнинг радиоактив ифлосланиши окибатида юзага келадиган фукаронлик-хукукий жавобгарликка оид масалалар..... 12

Tariyx

Есназарова З.Б. Нокие g'arazsizlik жылларында..... 13

Глеумуратов М., Юсупов К.А. Хийўа ханлыгы тарийхын ўйрениўде Мунне хам Агахий шығармаларынын ахмийети..... 18

TIL BILIMI HÁM ÁDEBIYATTANIW

Til bilimi

Досжанова Г.Д., К.Рахмановтың «Ақыбет» романында фразеологизмлердиң колланылыў өзгешеликлери..... 21

Ембергенова А.А. Инглис хам каракалпак тиллеринде фейлидин махаллик түрлериниң салыстырмалы ўйренилиўи..... 23

Хошанов Б.Х. Языковые средства каракалпакского языка для передачи локального значения русских предлогов «из-за» и «из-под» 25

Xujaniyazov E., Sultanova N. Milliy xarakterdagi frazeologizmlarning shakllanish manbalari.... 27

Jumamuratova S.S. Alisher Navoiy asarlarida qo'llanilgan olmoshlar..... 29

Куртчаев А.Т. Каракалпакстандагы түркий тиллердиң өз ара тасири маселесинин ўйренилиўи..... 31

Рзаева Р.К., Ешимбетова Н. Реформирование учебных программ и вопросы теории и практики перевода..... 32

Шыназарова С.Ж., Оразымбетов А., Исмаилова Д.У. Каракалпак тилиндеги паронимлер... 35

Адебиyattanw

Казихбаев С.С. XX эсирдиң ақыры XXI эсирдиң басындагы каракалпак балалар поэзиясында юмор-сатира..... 38

Оразымбетова М.К. Лирикалык дуркинлердиң теориялык тийкарлары..... 41

Рудимов Ш. Артур Конан Дойл, Агата Кристи, Антони Винн ва Валерий Ярхо асарларидагы ўхшашликлар ва айрим тафовутлар..... 45

Сапаева Ф.Д. Таржима муаммолари (Махтумкули ижодининг ўзбекча таржималари мисолида)..... 46

Сайымбетов Ш.О., С.Нурымбетовтың поэмаларынын косык курылысындагы уйкас хам онын түрлери..... 49

Тажиева А., Мухаммадияров А. Англичан адебиыты хам Байрон поэзиясына жол..... 51

Утегенова Ж.Ж. Көркем адебиытымызда адеплилик үлгилери..... 53

PEDAGOGIKA. PSIXOLOGIYA. METODIKA. PEDTEXNOLOGIYA

Абыдлова Г.Ж. Использование компьютера в создании музыки..... 55

Алламбергенов Е.К. Жас оспиримлердеги хукукбузарлыктын алдын алмўда хам оларды кайта тэрбиялўда профилактикалык илажалардын туткан орны (Каракалпакстан ишки ислер уйўмларынын 1946-1952-жылларыдагы ислериниң мисалында)..... 57

Alaminov M., O'razboyev N., Qunnazarov O. Grafik ma'lumotlar bilan ishlashda C++ imkoniyatlaridan foydalanish..... 59

Arzieva B.A., Ismailova D.U. The use of total physical response techniques in teaching english at primary school..... 61

Баўетдинов Р., Ганиев Т. Тарийх ланин оқытыўда коргизбеллик методидын пайдаланыў маселелери (сўўретлеў коргизбеллиги мисалында) 63

«Бердак шайыр», «Камары», «Зарымбеттин габырысы», «Фархад», «Түлкншек», «Теңизде», «Жипекши Жаңыл», үшінші түрі «Зарымбеттин габырысы», «Жипекши Жаңыл», төртінші түрі «Бердак шайыр», «Фархад», «Түлкншек», «Жипекши Жаңыл», алтыншы түрі «Бердак шайыр», «Фархад», «Түлкншек», жетінші түрі «Бердак шайыр», «Теңизде», сегізінші түрі «Бердак шайыр», «Камары», «Зарымбеттин габырысы», «Теңизде», «Жипекши Жаңыл», тоғызыншы түрі «Бердак шайыр», «Камары», «Зарымбеттин габырысы», «Түлкншек», «Теңизде», «Жипекши Жаңыл», он бірінші түрі «Камары», «Теңизде», «Бердак шайыр», он екінші түрі «Камары» поэмаларында шеберлік пенен колданылғандығы ушырасады.

Усылар менен бір қатарда, халық шайырының поэмаларында селік уйкастардың да жедел колданылғандығын көруімізге болады. Мәселен:

Сулыу сулыу емес, сүйгенін сулыу,
Қутықпайман онда сендей дымды!...[9-159].

Бұл жерде шайыр тәрәппені селік уйкастың әжайып формасы колданылғандығы көрінеді. Бұндай селік уйкастар Садық шайырын «Теңизде», «Жипекши Жаңыл», «Бердак шайыр», «Камары» поэмаларында сүррәтленгенін күзетіледі. Сондай-ақ, халық шайырының «Бердак шайыр» хәм «Теңизде» поэмаларының түбір сөзлер менен қосымталардың уйкасқан формалары да ушыртарды. Мәселен:

Оған көзі түсін ишке қирай мұз,
Суу түбінде жатыр ма деп арыу қыз,
Ерінн тисепен сам-саз болан бүгізип,

Әдебиетлар

1. Ахметов С., Султанов К., Әдебиеттануы. -Нөкис: «Қарақалпақстан», 1987.
2. Гөжемуратов Б., Әжиник әрижақының поэтикасы. -Нөкис: «Билім», 1997.
3. Дөжмақсуд А., Мұғалым бәдінат ылазат. -Тошкент: «Шарқ» Нашрият-Матбаа көнсерни бош тахририят, 1999.
4. Хамраев М.К. Основы творческого стихосложения. -Алма-Ата: «Мектеп», 1963.
5. Жирмунский В.М., Рифма, ее история и теория. -Петроград: 1923.
6. Жирмунский В., Теория стиха. Советский писатель. Ленинградское отделение, 1975.
7. Муратбаев К., Карақалпақ поэзиясында қосық қурылысы. -Нөкис: «Қарақалпақстан» 1977.
8. Нұрмбетов С., Шығармалары, I том. -Нөкис: Карақалпақ мәмлекет баспасы, 1960.
9. Нұрмбетов С., Шығармаларының толық жыйнағы, II том. -Нөкис: «Қарақалпақстан» 1972.
10. Оразмбетов К. Қосық қурылысы хәм шығарманың дәрежелі дәуірі хақында, «Милләт» журналы, № 5, 2000.
11. Оразмбетов Қ.К., Хәзирги карақалпақ әрижақында көркем формаларды эволюциясы хәм типологиясы. -Нөкис: «Билім», 2004.
12. Рабига Сыдық, Абай және қазақтың ұлттық әдеби тили, «Арыс» баспасы, 2004.
13. Туйчиев У. Үзбек совет поэзиясында бәрмөк системасы. -Тошкент: «Фан» 1966.

Мақалада С.Нұрмбетов поэмаларының шеър түзілішін тахлил қилинады. Поэмаларының шеър тізіміндегі ұнта хос хурусларға оңиб бериледи. Асарларда ыфодаланған қоңияларның түрліча формаларда ыфодаланғандығы курсатиледи. Илмий-назарий әдебиетлардың ыфодаланғандығы, әдебиеттануос олимларның илмий қарашлары тахлил этилади.

В статье анализируется стихосложение поэм С.Нурмбетова. Раскрываются особенности структуры в стихосложении поэм. Автор статьи показывает использование различных форм рифмы в произведенных поэта. Используется научная-теоретическая литература и анализируются точки зрения учёных литературоведов.

The article is devoted to the analysis of the versification of poems by S.Nurmetbetov. Revealing the peculiarities of the versification structure of the poems, the author of the article shows using various forms of rhyme in the poet's works. There has been used scientific-theoretical literature showing the points of view of scholars.

АНГЛИЧАН ӘДЕБИЯТЫ ХӘМ БАЙРОН ПОЭЗИЯСЫНА ЖӨЛ

А.Тәжиева - педагогика ылымлериниң кандидаты, доцент

А.Мухаммадиоров - Шет тилдери факультетиниң студенти

Әжиниң атындағы Нөкис мәмлекеттик педагогикалық институты

Таяғы сўзлар: өозлик, дўстлик, ижод, машхурлик, замондон, мухаббатни қулламок, тотан дард.

Ключевые слова: свобода, дружба, творчество, слава, современник, воспевание любви, сладкая печаль.

Key words: liberty, friendship, creation, fame, contemporary, singing of love, delicious sorrow.

Поэзия – күдеретли күш, оны таза жүректі инсан ғана толық сезе алады. Ондағы қайғыдан қайысады, бахыттан күс болып ұтады, поэзия инсанға дәуірлер дәртін сезиуге, адамлар қалбін түсінуге имкан береди. Сондықтан бөрне дәуірде сезім дуньясы жәр бір қалам ийесине айрықша илхам қусын қондырған қалб ийелерине итибар биздир-

Өзін сезген янты еди қарысуыз.[8-430].
Және де, «Теңизде» поэмасында қосық қатарларын уйкастыруу үшін белгилі бір ұғымды, мәнін ақлататын сөздер хәр қайлы өзгерістерге ушырап колданылғандығын да көруімізге болады. Мәселен:

- Келмейтуғын шақаранда шийманга,
Отар ата өзі тұр-ғой булманда.

Деп Сапарғу сәлем берди қуанып,
Балтабайдан қиятырып солманда.[8-430].

Бұл жерде әдеби тил нормаларына сәйкес «бул жерде», «сол жерде» түрінде колданылатын бірлікпенен қоспа сөзлер екинші, төртінші қатарлардың ақырында ауызекі сөйлеу тилине бейімlestирилген халда («булманда», «солманда») сүррәтленип, биринші қатардың соңындағы дара сөзге уйкастырылған. Поэмаларда усындай формалардағы уйкастардың колданылуы менен Садық шайырдың шығармалары терең игленушлик хәм шеберлик пенен дореткеллиги айқын көрини турады.

Улыма аланда, жоқорыда көрсетип өтилгендей С.Нұрмбетовтың поэмаларының қосық қурылысында колданылған уйкастар хәр қайлы формаларда сүррәтленгені менен өзгешеленп турады. Халық шайыры поэтикалық шығармаларының қосық қатарларын уйкастыруу үшін пайдаланылған сөздерди хәр түрлі формаларда сүррәтелу арқалы дореткелтерде ағылған ұақымаларды хәм оларға байланысы болған ой-ниқирлерин, ишке кебил-кеширмелерин көркемлик пенен терең идеялық мазмуида сәуелендириуге ереседи.

РЕЗЮМЕ

РЕЗЮМЕ

SUMMARY

Біз дунья поэзиясы бағын араласак, көптеген инсаныйлық әлеми менен танысамыз. Булардың ишпінде өз өмири хәм доретілушлиги менен жүрегинди жаулап алатуғын уалы англичан шайыры Дж.Байрон шығармаларының орны гиреули. Байронды түсінип, сүйип оқыған адам өз жүрегин ушы-қыйыры жок теңизге тұтастыруы сөзсіз.

Сол инсанлардын катарында, биз қарақалпақ журтында улы шайырдың өмір тарихына қызығушылығымыз өбден артып, және де Байрон мифрасын теренірек ізертлеуге бағдарлайды. Бул қаншама жұбанкерли жұмыс болса да, зәуқи өз алдына. Биг Байрон қосықларын оқимағанда туйғызлар, көтеріңки рух, қуанышылы жасау, үміт сыяқты құдіретли күшлер жүректерге булак болып қуйылады. Хәттеки, қосыққа жан беріу арқалы бахытын сезе алған шайыр қуанышы, қайғысы поэзия тили менен сызылған сулыу сүрети адамды бир сырлы әлемге жетелейди.

Байрон дүнья поэзиясының аспанындағы жарқын жудызаларының бири болып саналады. Әдебият тилге, мидлетке, аралыққа қарап отырмайды. Әсіресе, поэзия дилмашсыз-ақ ұзақ жолларды басып, көп кеуйлерге кире алады.

Джордж Байрон 1788-жыл 22-январьда Джон Байрон хәм Кэтрин Гордон шаңарағында дүньяға келеди. Ол 36 жылдық қызған өмири дауамында әжайып, теңи-тайы жоқ шығармаларын бізге мифрас етип қалдырады. Оның өлмес қатарларына бүгін жүрек берип оқып атырмыз.

Шекспир, Пушкин, Джон Килс, Лермонтов сыяқты ұлы адамлар менен бир қатарда Байрон өзини өлмес поэзиясын инсанатқ әлемине мифрас қалдырған. Буны шайыр Әббекетан Қахарманы Еркин Вахидовтан мына қатарларынан көрсеміз:

Менга Пушкин бир жахон-у,
Менга Байрон бир жахон,
Лек Навоийдек бобом бор,
Күксим осмон, үзбегим! [1:6]

Англичан әдебиетинде өз алдына үлкен жол салған Байрон Кембридж университетинде тәлим алады. 1809-жылы 21 жасында Лордлар палатасының ағзасы болады. Ол өзини замандағы рок жудызларына ұсап өмир кеширеди, 1810-1820-жылдар дауамында Байрон Европада адамлар арасында белгәли болып үлгереди. Англичан поэзиясын оқытуғын, олардың сиясий турмасында жүз берген қыйын демлер менен байланысла Байрон өмири, дәретишшилиги хәм инсанайлығы хаққанда Европа хәм Америка халқы билген, хабары болған [2:2].

Оның демократиялық, жәмийетлик көзқараслары халық дәртин жақрайтуғын қосықларында сөзделенген. Ол «Қызыл қосықлар» (1806), «Тынымсызланған дауыстар» (1807), «Ләзгет демлері» (1807) атлы туынғы топтамаларын замандаларына ұсынады. Бул топтамларда жаслытын қанатлы қыяллары, арыу-хәуеслері, туйғы-сезимлері жүрек тарты менен сүрбетлеп бериледи. Жәмийетшлик оны жыллы жүз белен қабылдайды. Байронның «Чайлд Гарольдтың зираты» шығармасы 1812-жылы оған үлкен табыс алып келеди. Оның сонғы шығармалары белгизли критиклер менен ұшырастырады. Олар Байронның дәретишшилигине унамыл баха береді.

Англичан халқының сөйлер тили болған Байрон өз журтында бир қаниа қарсылықларға ұшырап, Швейцарияға көшип кетеди. Ол барқуалда тыным білемей, және қолына қалем-қағаз алып, уақтын дәретишшлик пенен өткереді. Швейцарияда шайыр Боннвор қахарманлығына бағышланған «Шиллон тутқыны» дәстиван жазады.

Ұлы рус илимпаз Белинскийдин тили менен айтқанда: «Байрон XIX әсир Прометей. Халықтан арыу-әрманшарыңды жарышысы болған шайыр Грецияда түркілер урысына қарсы көтерілген миллий азатлық гүресинде қатнасады. 1823-жылы Байрон «Еркулес» кемесин өз қаржысы есабынан қуарландырады. Ол Греция миллий азатлық гүресинин идеологларының бирине айланады. Грек қозғалышларың бирлестиріуде пидайы ислер алып барады. Замандалары оның әскерий башы сыпатындағы қабилети сондай-ақ, мәртланти хаққанда да айтқанды» [1:4].

Дж.Байрон 1817-1823-жылдары Италияда жасайды. Бул уақытлары «Тассо шықатты», «Манфред» (1817) дастанлары, «Кайн» (1821) драматында адамларды әдалатсызлыққа қарсы гүресіуге шақырады. Буларда әлем хәм адамға байланысы мәселелер басты орынға қойылады.

1818-жылы шайыр өзиниң романтизмнен реализмге өтуіне көпир болып белгизли «Дон Жуан» поэзиялық романын жазыуға киреседи. Онда инсан хәм заман мәселелери көп көлемде сүрбетленеди [1:4].

Байрон қахарманларының жаратылыуы сод дәуір англичан әдебияты ұшып, сондай-ақ, дүнья әдебияты ұшын да үлкен жаналық болды. Оның көргенлері романтикалық дүньядағы қахарманларына ұсамай, кеуді толмай жалғыз өзи тез-тез көрс қызық түйилетуғын басқа шәхәрлерге кететуғын екен.

Шайыр 1824-жылы 36 жасында Грецияның қамалда қалған Миссолунги қаласында гүрес майданында қаза табады. Бирақ оның денеси Англияда белгизли шайырларды жерлейтуғын орынға қойылады.

Байрон туұралы базы бир әдебиетларда ол шығыс әдебиатының нағыз өкласбетни екенлиги айтылады. Ол жасайынан Әббекетан Фердаусий, Хожа Хафыз, Саадий сыяқты ұлы парсы-тәжік сөз зергерлеринин дәретишшилиги менен тыныс болған.

Байрон өз заманасы, шайыр Перси Бишоп Шелли менен жақын байланыста болады. Оның шығармаларында ұшырасатуғын романтик нампир жанрынан алқамаланып, Байрон өз шығармасының бир болынын дәретеди.

Әббекетан халық шайыры Ибраһим Юсулов Берлак бабамызға арнап жазған «Сахра бүлбүлине» деген қосығында Байронды былайынша тилге алады.

Байрон болып данқын түспес жәхонға,
Оны менен кемип қалмас бахан да,
Кеуйлердің гули болып жасарсаң,
Өңің өткен, биз тууыңдан мәнәнда [3:109].

Рауф Парфи болса, Грециядағы миллий азатлық гүреслері қатарына қосылыу ұшын атланғаны хаққанда «Байронның сонғы сапары» деген қосық жазады:

Қонташш уфқда интиқом порлар,
Шоир-ерк үғлони, номус сарвари,
Гүеки хұрланған хамшираң порлар,
Юлалдинң қасос деб Юнон сарн...

Жанг майдонн керак жангчига ахир,
Қутлуг еркинликнинг жасур фарзанди,
Сунгсиз алам билан тебралиб өзинг,

Она ватанингини тарк етдинг, шоир» [1:6]

Ал оёзек шайры Абулла Шер жаслыктан Байрон поэзиясы менен таныс болган ҳам оған даслейки арнаўын төмендегисе билдиреди.

Ўзк, Байронмас, Лермонтов ҳам мас,

Мен Утаман, йўлим ҳам ўзга! [1:7].

Дж.Байрондын халықлар арасына кирип барыўа аўдармашыларга байланысла. Байрон шығармаларын оёзек тилине Хамид Алижан, Шукрулло, Жуманиёз Жабборов, Мухаммад Али, Рауф Парфи, Мақсуд Шайхонда, казак тилине Абай Куанбай улы, рус тилине М.Ю.Лермонтова, Вс.Рожественского, В.В.Левика, Борис Соловьёвлар аўдарды, каракалпак тилине Ибрайтм Юсупов аўдарма ислеген.

«Байрон шайдасы» деп ат алган рус әдебиятылы алымы Борис Соловьёв «Дон Жуаныды рус тилине аўдармалаўга карсы болган себеп пенен англичан тилин үйренюге кирискенин айтады ҳам бийбаха доретпени тиккелей өзи жазылган тилден аўдарма ислеге кирискениги хақында билдиреди» [3:8].

Буннан корюге болады, бүгинги күнде Байрон поэзиясы аркалы англичан тилин үйренип атырган-

лар саны артканы сөзсиз. Солай екен, Байрондын таскын калби, нәзик жүреги, жаны, асау тениз толқындайды тынымсыз каяқлары онын косықларында жасайды!

Шайыр мухаббаты, сағынышлары, «мухаббат» деп урган жүреги көз алдында өз косығын сизге салып тургандай.

Биз шайырдын атын мәңгилликке мөрлеген улы өмир жолын үйренюден ҳам оны жәмийетликке таныстырыўдан жалықпаймыз. Каракалпак халқыныг жүрегине Байрон поэзиясын еле де теренірек алып кириў биз жас аўдармашылардын бас максетимиз.

Өсирлер өтсе де таза туйғалар, шайырдын хакыйқый инсан сыпатында кеширген өмири әўдалларга үлги, поэзиясы оны сүйген кеўиллерге баркулла жақсылық шугласын куйып турады. Әўдаллар да Байрондын мийрасларын көз карашыгындай әдиўейди ҳам бул поэзия каракалпак журтында да еркин һонес алып, Уақыт өткен сайын өз кунан, әҳмиетин арттырады.

Әдебиятлар

1. Онцлов Е. Ушталмаган ордулар. –Тошкент: «Ўзбекистон», 1999.
2. «She walks in Beauty». 1998-2002 by Gale Cengage: www.enotes.com.
3. Юсупов И. Өмир, саған ашықпан. –Нокис: «Каракалпакстан», 1999.
4. «She walks in Beauty». 1998-2002 by Gale Cengage: www.enotes.com.
5. Вохидов Э. Сайланма. 1-жидд. «Ишк саядоси». –Тошкент: 2000.
6. Парфи Р. Сабр дарахти. –Тошкент: 1986.
7. Шер А. Емгирлар оразаб. –Тошкент: 2009.

РЕЗЮМЕ

Мақолада атоқтин инглиз классик-шоири Джорж Байрон хаёти ва ижоди кеңг ёритилган. Шоирнинг ижод хақиқасыдан ажойиб намуналар ва уларнинг ўзбек ва каракалпак шеъринида тутган ўрни ва аҳамияти алоҳида эканлиги тавсифланган.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящается описанию жизни и творчества известного английского поэта-классика Джорж Байрона. Автор статьи показывает место и значение творчества поэта в узбекской и каракалпакской поэзии.

SUMMARY

The article deals with the description of the life and creative work of the famous English poet-classic George Byron. The author of the article shows the place and importance of the poet's creative work in Uzbek and Karakalpak poetry.

КӨРКЕМ ӘДЕБИЯТЫМЫЗДА ӨДЕНЛИК ҮЛГИЛЕРИ

Ж.Ж.Утегенова – ассистент оқытушы

Әлжониз атывдагы Нокис мамлекетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: миллий кадрият, ата-боболар, ватан, адабият, кўшиқлар, дўстлик.

Ключевые слова: национальная ценность, предки, родина, литература, стихи, дружба.

Key words: national value, ancestors, Motherland, literature, poems, friendship.

Кадриятлар инсанлардын узак тарихый раўжадануынын аркасында дореген неше сынақлардан отип бүгинги дәўиримизге жетип келген миллий байлыгымыз. Усы кадриятлар аркалы бизлер баска халықлардан ҳам миллиетлерден өзгешеленип турамыз.

Миллий кадриятлар бизин халқымыздын көркем әдебиятында да кең жырланган. Олар өз ата-бабаларымыздын миннеси, мийнет сүйишиги, адамгершилиги, инсанпәрварлық пазыйлетлерине сүйсинип, толып-тасып жырлаган. Т.Матмуратовтың «Сүйсиниў» атлы косығында:

Ата-бабам ер болган, есер болган,
Тарихтын арбасына көшер болган,
Хак кеўил адам болган аңқылдаган,

Колында адмас кылмыш жаттылдаган.

Тилине келген гапты қайтармаган,

Жаўына да отирик айталмаган [1].

Бунда ата-бабаларымыздын ақ кеўил, ақ көкирек, кисиге отирик итпайтуғын расгой, батыр болғанлығын мактанып еткен.

Отырғанды думандай,

Жек көреди көрекен,

Уахаҳасын аспапта,

Жеткереди көрекен,

Кеўил ушым бирлесип,

Жәмленсини алыстан,

Бирин-бири илесип,

Баскыласып табысқан [1].